Andrzej Kokowski

Rytuał pogrzebowy [1] .

Do momentu badań w Kotlinie Hrubieszowskiej wszelkie „niekompletności” pochówku widoczne w badaniach archeologicznych interpretowano mechanicznie jako wynik bądź to rabunku grobów w starożytności, bądź też zniszczenia stanowiska w wyniku późniejszej działalności człowieka, procesów glebowych i chemicznych. Wykopaliska w Masłomęczu dzięki przyjętej nowatorskiej metodzie i metodyce pozwoliły udowodnić istnienie daleko bardziej złożonej obrzędowości pogrzebowej, niż sadzono do tej pory. Najważniejsze z okrytych w tym zakresie elementów, to:

a) potwierdzony zwyczaj kawałkowania zwłok przed złożeniem ich do grobu;

b) udowodniony zwyczaj pochówków cząstkowych, tj. takich, gdzie do grobu składano tylko fragment ciała zmarłego, najczęściej dolna część odłączona na wysokości pasa [2] ;

c) udowodniono celowy zwyczaj wkładania wybranych fragmentów szkieletów jednego osobnika do grobów innego osobnika, najczęściej dzieci;

d) odkryto zwyczaj wielokrotnego otwierania grobów dla celów rytualnych [3] ;

e) odkryto pochówki zwierząt, traktowane jak pochówki ludzi [4] ;

f) odkryto niespotykany w skali archeologii europejskiej zakres składania wraz ze zmarłymi różnego rodzaju zwierząt [5] .

Równie wielkim zaskoczeniem dla europejskiej archeologii było odkrycie przykrywającej cmentarzysko w Masłomęczu warstwy ciałopalenia [6] i udowodnienie, że przy przyjęciu innej metody badawczej została by ona uznana za pozostałość po zniszczonych grobach ciałopalnych.

Udowodniono również, że cmentarzyska gockie miały przemyślane założenia przestrzenne, porządkujące miejsca składania zwłok i znajdujące miejsca dla niezbędnych obrzędów. Ten element uznano powszechnie za dokument ciągłości kulturowej z Gotami mieszkającymi w Gothiskandza.

Podsumowując tę część moich uwag należy dodać, że badania w omawianym regionie legitymują się tez bezprecedensową ilością publikacji na ich temat. Te dotyczące bezpośrednio wyników badań nad Gotami w Kotlinie Hrubieszowskiej liczą ponad 500 pozycji naukowych, w tym 8 książek; z czego 30% to publikacje w językach kongresowych [7] .

---

[1] Istnieje ogromna literatura na ten temat; syntetyczne opracowania zagadnienia znajdują się w następujących opracowaniach: A. Kokowski, *Schätze der Ostgoten*, Stuttgart 1995, ss. 255; A. Kokowski, *Archeologia Gotów, Goci w Kotlinie Hrubieszowskiej*, Lublin 1999; A. Kokowski,

Dzieje badań okresu rzymskie w Kotlinie Hrubieszowskiej
, [w:] A. Kokowski (red.)
Rzymskie dzieje Kotliny Hrubieszowskiej
,
(
Skarby z
Przeszłości)
, t. III, Lublin 2001, s. 19-53, 71-83; A. Kokowski,
Starożytna Polska. Od trzeciego wieku przed Chrystusem do schyłku starożytności
, Warszawa 2005, 628 ss.

[2] A. Kokowski, *Zagadnienie pochówków cząstkowych w grupie masłomęckiej*, [w:] *Wierzenia przedchrześcijańskie na ziemiach polskich,*
Gdańsk
1993, s. 118-124.

[3] A. Kokowski, *Das Problem der Wiederöffnung der Gräber in den Friedhöfen der Masłomęcz-Gruppe (aus den Studien über die Kulturveränderungen bei den Goten während ihrer Wanderung),* [w:] E. Straume (red.) *Peregrinatio Gothica III*
("Universitetets Oldsaksamlings Skrifter", Ny rekke, nr 14:
1992
), s. 115-132.

[4] Na ten temat powstała obszerna praca magisterska Joanny Kalisz z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego – w druku.

[5] J. Rogatko, *Znaleziska szczątków zwierzęcych na cmentarzyskach grupy masłomęckiej i kultury czerniachowskiej* , „Archeologia Polski", t. XXXVI:1991, s. 151-191.

[6] Problem ten znalazł uznanie Komitetu Badan Naukowych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, który na jego opracowanie ufundował trzyletni grant badawczy, będący początkiem 9-cio tomowej edycji materiałów z Masłomęcza – tom pierwszy o warstwie ciałopalenia na etapie redakcji technicznej w wydawnictwie. A. Kokowski, *Cmentarzyska ludności grupy masłomęckiej* , „Acta Universitatis Wratislaviensis" 2050 – Studia Antropologiczne, t. 5:1998, s. 65-89.

[7] Zestawienia bibliograficzne (zawsze niepełne z uwagi na ciągle przybywające publikacje) – A. Kokowski, *20 lat archeologii w Masłomęczu*, [w:] J. Ilkjær, A. Kokowski (red.) *20 lat archeologii w Masłomęczu*, t. I:1997, Lublin, s. 11-26; A. Kokowski – *Ćwierć wieku archeologii w Masłomęczu*, [w:] P. Łuczkiewicz, M. Gładysz-Juścińska, M. Juściński, B. Niezabitowska, S. Sadowski (red.) Europa Barbarica, ćwierć wieku archeologii w Masłomęczu, Monumenta Studia Gothica, t. IV, Lublin 2005, s. 9-12; A. Kokowski – *Rzecz o przyjaźni, czyli ćwierć wieku z archeologią w Masłomęczu (właściwie dla dorosłych)*, Lublin 2004, 232 ss.; U. Kurzątkowska, *Materiały do bibliografii pracowników Instytutu Archeologii UMCS za lata 1945-2005*, [w:] J. Gurba, J. Libera (red.) 60 lat archeologii w UMCS. Podsumowanie ostatniego dziesięciolecia, Lubelskie Materiały Archeologiczne, t. XV, Lublin 2007, s. 173-380.